

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ, ПОШУКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Key words: information and analytical activity, methodological work, monitoring, future development planning, rating assessment, dynamics of development.

Тетяна Волкова

УДК 377

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПТО В РЕГІОНІ: АНАЛІЗ СТАНУ І ПРОБЛЕМИ

На сьогоднішній день ринок праці одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти виділяє професійно-технічну освіту. На загальнодержавному рівні заявлено про необхідність її випереджувального розвитку. Державною цільовою програмою розвитку професійно-технічної освіти (ПТО) на 2011–2015 роки визначено, що випереджувальний розвиток означає, насамперед, корінні зміни якості професійно-технічної освіти; підвищення її ролі в забезпеченні розвитку економіки.

Перетворення, що відбуваються в Україні, зорієнтовані на зростання промислового виробництва, позитивні тенденції у зовнішньоекономічній діяльності, приріст реальних доходів населення, визначають необхідність підвищення рівня розвитку виробничих сил і висувають нові серйозні завдання перед професійно-технічною освітою щодо забезпечення галузей економіки кваліфікованими робітничими кадрами різних професій.

На жаль, нині ринок освітніх послуг системи ПТО не готовий повністю задовольнити роботодавців у кваліфікованих робітниках і оперативно реагувати на зміни в їхніх потребах.

В українській науці та практиці управління досить широко наголошується на необхідності реформування управління розвитком ПТО. Досягнутий рівень і проблеми розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у ПТНЗ визначають необхідність переходу від політики, спрямованої на розвиток інформатизації окремих ПТНЗ, до формування єдиного інформаційного простору, розвиток інформаційних ресурсів, баз даних і знань, якими можуть користуватися всі ПТНЗ регіону.

Збалансована реалізація Програмних заходів можлива за такими пріоритетними напрямами:

підвищення ефективності управління в умовах змін організаційно-правових форм діяльності ПТНЗ, що забезпечить результативність і підсилить їх відповідальність за кінцеві результати діяльності;

удосконалення інформаційного обміну;

запровадження моніторингу оперативності прийняття управлінських рішень на основі розроблення і впровадження критеріїв ефективної діяльності професійно-технічних навчальних закладів і виявлення їх впливу на якість ПТО.

Це зумовлено тим, що особливості управління сучасною системою ПТО визначаються кардинальними змінами в нашому суспільстві, у результаті чого відбувається переусвідомлення цілей, завдань і змісту освіти, здійснюється пошук нових форм, методів і технологій підвищення її якості.

За останнє десятиліття кількість ПТНЗ, які здійснюють підготовку робітничих кадрів, а також обсяги цієї підготовки значно скоротилися. Існує диспропорція в структурі зайнятості населення в реальному секторі економіки і структурі підготовки кадрів у ПТНЗ. Ефективна реалізація регіональної освітньої політики і підтримка конкурентоспроможності ПТНЗ висувають обов'язковою умову створення відкритої інформаційної інфраструктури регіону.

Поширення ІКТ у навчальному процесі та управлінні ПТНЗ стримується такими причинами:

непідготовленістю педагогічних кадрів та управлінського персоналу;

нерозробленістю механізмів взаємодії структур управління освітою та навчальних закладів у галузі інформатизації;

відсутністю системи технічного обслуговування, кваліфікованої і раціональної експлуатації комп'ютерного обладнання;

невідповідністю наявних можливостей використання ресурсів глобальних інформаційних мереж сучасним вимогам;

переважним застосуванням у навчанні та управлінні освітою застарілих інформаційних технологій, заснованих на паперовому документообігу.

Метою інформатизації системи ПТО регіону є створення і розвиток єдиного освітнього інформаційного середовища і вдосконалення системи управління системою ПТО. Реалізація мети інформатизації системи ПТО регіону передбачає розв'язання низки завдань (Рис. 1) і очікування результатів (рис. 2).

Вимоги до кваліфікації та компетентності адміністративно-управлінського персоналу ПТНЗ, зорієнтовані на результат, значно підвищилися. Застосування ІКТ в управлінській діяльності ПТНЗ вимагає підвищення рівня професійних знань і

вмінь, які педагогічні працівники мають отримати безпосередньо на робочому місці, після закінчення інженерно-педагогічного навчального закладу.

ЗАВДАННЯ

Розробка систем зберігання, обробки і передачі даних, доцільних програмних засобів	Створення та підтримка регіональних корпоративних освітніх порталів
Формування інформаційних зв'язків, основних принципів опрацювання даних та прийняття рішень на різних рівнях взаємодії адміністрації регіону, міста департаменту ПТО, ПТНЗ тощо	Удосконалення методики навчання комп'ютерних і мережевих технологій, впровадження в навчальний процес сучасних електронних навчальних матеріалів
Створення системи управління і контролю використання інформаційних ресурсів єдиного освітнього інформаційного середовища	Створення регіонального депозитарію електронних навчальних матеріалів, необхідних для забезпечення навчального процесу різних рівнів освіти
Розгортання освітньої мережі на основі системи районних консультативно-сервісних пунктів	Оснащення ПТНЗ спеціалізованими меблями для навчальних кабінетів, лабораторій
Інтеграція електронних і традиційних навчальних матеріалів в єдине навчальне інформаційне середовище	Забезпечення ПТНЗ комп'ютерною технікою, засобами доступу до глобальних інформаційних ресурсів прикладними ліцензійними і сертифікованими програмними засобами
Створення системи інформаційно-методичного, консультативного-сервісного та технічного супроводу застосування нових інформаційних технологій в навчальному процесі та управлінні сферою ПТО	Підтримка та розвиток інфраструктури служби сервісного, технічного та методичного супроводу на базі обласних консультативно-сервісних пунктів при тісній взаємодії з місцевими органами управління освітою
Розробка програм і методичного забезпечення підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки педагогічних, адміністративних та інженерно-технічних кадрів ПТНЗ у сфері нових технологій	Підготовка педагогічних, адміністративних та інженерно-технічних кадрів ПТНЗ, здатних ефективно використовувати в навчальному процесі новітні інформаційні технології

Рис. 1. Завдання інформатизації регіональної системи ПТО

Рис. 2. Очікувані результати інформатизації регіональної ПТО

Основні проблеми кадрового забезпечення регіональної системи освіти пов'язані з: відтоком молодих фахівців з державної системи освіти внаслідок низької заробітної плати, відсутності житла, падіння престижу педагогічної професії, недостатньої соціальної підтримки; старінням педагогічних кадрів; низькою ефективністю діючої системи перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогів, її невідповідністю реальним потребам галузі, завданням розвитку регіональної системи ПТО.

Серед пріоритетних завдань кадрової політики необхідно виділити: *створення моніторингу кадрового забезпечення регіональної системи ПТО; створення баз даних кадрів різних напрямів діяльності з метою максимально ефективного використання людських ресурсів; розробку та реалізацію модульних програм підвищення професійної майстерності; створення механізму багатоканального матеріального і нематеріального стимулювання педагогічної праці; реалізацію заходів щодо соціальної підтримки педагогів; формування сервісних освітніх служб, що відповідають сучасним вимогам і запитам ПТНЗ; зміну змісту і форм підготовки педагогів.*

Ключові складові підготовки педагогічних кадрів: *перенавчання* управлінського корпусу ПТНЗ в ідеології освітнього менеджменту; *перепідготовка* педагогів для роботи у відкритій освітній системі; *підготовка* «технологів якості освіти». **Очікувані результати:** *забезпечення* регіональної системи освіти кадрами, здатними працювати в єдиному інформаційному просторі, що розвивається.

Проблема автоматизації процесів управління системою ПТО в регіоні може бути вирішена шляхом побудови інформаційно-аналітичної системи управління, в якій, крім обов'язкової мети управління всіма процесами, головною метою є забезпечення функції надання конкретних даних віртуальному суб'єкту, що має право доступу до цих даних і системи.

Застосування засобів інформаційно-аналітичної системи управління (ІАСУ) для забезпечення технологізації інформаційно-аналітичної діяльності управління зумовлено тим, що достовірна і повна інформація про об'єкт управління разом із швидкою реакцією, адекватними рішеннями на постійно змінну ситуацію виступає умовою успіху професійної діяльності адміністративно-управлінського персоналу ПТНЗ. Поряд з цим, застосування ІАСУ певним чином впливає на технологію управління, що зумовлює відповідні структурні зміни в змісті та організації робіт у цій сфері діяльності.

Для здійснення спостереження, оцінки, аналізу стану, прогнозу розвитку і розробки альтернативних варіантів регулювання діяльності ПТНЗ важливим є набір показників, що адекватно описують стан і розвиток об'єкта дослідження. На виконання розпорядження КМУ від 05.11.2008 р. №1396 «Про внесення змін до плану заходів, спрямованих на задоволення ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах» та з метою здійснення моніторингу ефективної діяльності ПТНЗ, наказом міністра МОНУ від 02.02.2009 р. №55 затверджено індикатори ефективної діяльності ПТНЗ [1].

Науковцями лабораторії «Всеукраїнський інформаційно-аналітичний центр ПТО» Інституту професійно-технічної освіти НАПН України спільно з проектом ТАСІС «Підвищення управління професійно-технічною освітою на регіональному рівні в Україні» (2009 р.) на замовлення Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України була створена як проектна інформаційно-аналітична система (ІАС) ПРОФТЕХ.

ІАС функціонує як веб-ресурс, доступ до якого здійснюється вільно в мережі Інтернет. ІАС ПРОФТЕХ пройшла успішну

апробацію в пілотних регіонах у 261 ПТНЗ упродовж 2007–2010 р. ІАС ПРОФТЕХ за видом завдань, що в ній виконуються, є маркетинговою системою, яка дозволяє здійснювати аналіз, на підставі якого методисти навчально-методичних центрів ПТО мають змогу оцінювати стан кожного ПТНЗ на ринку освітніх послуг у регіоні, проводити порівняльний аналіз його діяльності з іншими ПТНЗ в галузевому розрізі, визначати динаміку зростання за окремими показниками.

База даних ІАС ПРОФТЕХ містить близько 50-ти показників діяльності кожного ПТНЗ, на основі яких у системі обчислюються індикатори ефективної діяльності ПТНЗ. Усі індикатори згруповано в сім груп: ефективність підготовки, зміст навчального процесу, працевлаштування, педагогічні працівники, матеріально-технічне забезпечення, доступність ПТО, фінансове забезпечення.

Засоби системи ІАС ПРОФТЕХ мають потужний конструктор, за допомогою якого методисти можуть формувати запити до інформаційної системи в галузево-територіальному та часовому розрізах, переглядати дані з можливостями їх деталізації та узагальнення, на їх основі будувати діаграми і повноцінні звіти, як екранні, так і друковані, експортувати дані до табличного процесора MS Excel. Візуалізація результатів запиту може бути подана користувачеві в різному вигляді – таблиці, діаграми. Варто зазначити, що рівень підготовки адміністративно-управлінського персоналу ПТНЗ, який створює звіти засобами системи ІАС ПРОФТЕХ, може бути прирівняний до досвіду середнього користувача MS Excel. Упровадження інформаційно-аналітичної системи ІАС ПРОФТЕХ у навчально-методичних центрах ПТО і ПТНЗ має на меті полегшити працю методиста, підвищити продуктивність його аналітичної діяльності в процесі формування звітів про результати діяльності ПТНЗ. Водночас, поширення та ефективна експлуатація ІАС визначається, насамперед, підготовленістю до сприйняття цієї системи з боку керівників і методистів ПТНЗ, які застосовують комп'ютери та інформаційні системи як своєрідні інструментальні засоби у своїй діяльності.

Висновок. На нашу думку, професійно-технічні навчальні заклади мають ширше розвивати маркетингову діяльність щодо вивчення попиту на кваліфікованих робітників і вимог до них роботодавців, визначення рейтингів ПТНЗ з урахуванням ефективності працевлаштування випускників як кінцевого результату співпраці з роботодавцями.

Засобом дієвої реалізації маркетингового аналізу мають стати інтегровані аналітичні системи на принципах паритетності ПТНЗ, роботодавців, служби зайнятості, галузевих міністерств, регіональних систем ПТО.

Література

1. Про затвердження індикаторів ефективної діяльності та методичних рекомендацій щодо їх впровадження: Наказ МОН України від 02.02.2009 р. № 55. [Електронний ресурс] // Професійна юридична система Мега-НАУ. – Режим доступу до сайту : <http://zakon.nau.ua/doc>.

Тетяна Волкова

Інформаційно-аналітичне забезпечення управління пто в регіоні: аналіз стану і проблеми

У статті наголошується на важливості набуття умінь застосовувати інформаційно-аналітичну систему «ПРОФТЕХ» методистами ПТНЗ, відповідальними, за інформаційно-аналітичну роботу, для здійснення моніторингу діяльності ПТНЗ.

Ключові слова: інформаційно-аналітична діяльність, засоби інформаційно-аналітичної системи, відповідальний за інформаційно-аналітичну роботу в ПТНЗ.

Татьяна Волкова

Информационно-аналитическое обеспечение управления пто в регионе: анализ состояния и проблемы

В статье делается ударение на важности формирования у методистов ПТУ, ответственных за информационно-аналитическую работу, умений применять средства информационно-аналитической системы «ПРОФТЕХ» для проведения мониторинга деятельности ПТУ.

Ключевые слова: информационно-аналитическая деятельность, средства информационно-аналитической системы, ответственный за информационно-аналитическую работу в ПТУ.

Tetyana Volkova

Information and analytical system in the management of Vocational Education in a region

The article emphasizes the importance of acquiring the skills to apply the tools of information and analytical system «PROFTEKH» by trainers responsible for information and analytical work to monitor the activities of TVET.

Key words: information and analytical work, means of information and analytical system, trainers responsible for information and analytical work in TVET.